

**University of Virginia
Department of Classics
Mastery Exam in Medieval Latin
SAMPLE**

Translate both passages into idiomatic English; avoid both vague paraphrase and over-literal 'translationese.' You may use a printed dictionary, but no other aids. Please write neatly or type, and leave a space between lines.

Remember to pledge your work; unpledged exams may be returned ungraded.

Time: 90 minutes.

1. *How William the Conqueror filled ecclesiastical vacancies.*

Multimodae honestatis studio in multis rex Guillelmus laudabilis claruit, maximeque in ministris Dei ueram religionem cui pax interdum et prosperitas mundi famulatur semper amauit. Hoc fama multiplex adtestatur, hoc operum exhibitione certissime comprobatur. Nam dum pastor quilibet completo uitae suae termino de mundo migraret, et Aecclesia Dei proprio rectore uiduata lugeret, sollicitus princeps prudentes legatos ad orbatam domum mittebat, omnesque res aecclesiae ne a prophanis tutoribus dissiparentur describi faciebat. Deinde praesules et abbates aliosque sapientes consiliarios conuocabat, et eorum consilio quis melior et utilior tam in diuinis rebus quam in saecularibus ad regendam Dei domum uideretur summopere indagabat. Denique illum quem pro uitae merito et sapientiae doctrina prouisio sapientum eligebat beniuolus rex dispensatorem et rectorem episcopatus uel abbatiae constituerebat. Hanc nimirum obseruationem quinquaginta sex annis custodiuit quibus regimen in ducatu Normanniae seu regno Angliae tenuit, et inde religiosum morem et exemplum posteris dereliquit.

2. *The hunter and his aged dog.*

Armavit natura canem pede, dente, iuuenta.
Hinc levis, hinc mordax, fortis et inde fuit.
Tot bona furatur senium, nam robore priuat
Corpus, dente genas, et leuitate pedes.
Hic leporem prendit, fauces lepus exit inarmes.
Elumbem domini uerberat ira canem.
Reddit uerba canis: "dum me pia pertulit etas,
Nulla meum potuit fallere preda pedem.
Defendat senii culpam laus ampla iuuenta.
Pro sene qui cecidit, facta priora uigent.
Nullus amor durat, nisi fructus seruet amorem.
Quilibet est tantus, munera quanta facit.
Magnus eram dum magna dedi, nunc macridus annis
Vileo. De ueteri mencio nulla bono.
Si laudas quod eram, quod sum dampnare proteruum.
Si iuuenem recipis, pellere turpe senem."
Se misere seruire sciat, qui seruit iniquo.
Parcere subiectis nescit iniquus homo.